

Концепт економічного стратегування відновлення України

Володимир Пантасенко,

аспірант кафедри економіки та фінансів,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: PantasenkoVV@krok.edu.ua,

ORCID: 0009-0003-0042-2481

В умовах невизначеності, ризикованості та перманентної мінливості, що викликані динамічними викликами глобального середовища та мають місце сьогодні у соціально-економічних і політичних процесах в Україні, актуальності набувають злободенні питання ідентифікації основних проблем та перспектив забезпечення макроекономічної стабільності.

Суттєвим та суспільно небезпечним викликом, з яким зіткнулася наша країна слід вважати військовий конфлікт з довготривалими соціально-економічними наслідками. Головними пріоритетами найближчого і подальшого майбутнього постає відновлення вітчизняної економіки після війни, її життєздатності та стійкості у сучасній світогосподарській системі, визначення домінант її розвитку в контексті подальшої інтеграції у структури світового господарства. Вплив динамічних викликів на національну макроекономічну систему, обумовлюють необхідність відповідних змін методологічного базису стратегічного управління.

Повномасштабна війна в Україні триває більше двох років і негативно впливає на економіку, що спричинює масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури, людські та соціальні втрати, скорочення робочих місць і доходів, зменшення купівельної спроможності і погіршення добробуту населення. Лише за перший рік війни національна економіка втратила 29,2% реального ВВП [1].

За два роки війни найбільших руйнувань зазнали житловий сектор (37% сумарних збитків), транспорт (22%), промисловість і торгівля (10%), енергетика і добувні галузі (7%), сільське господарство (7%) [2].

Крім втрат фізичного капіталу, збитки від війни охоплюють втрати людського капіталу. 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки (стали внутрішньо переміщеними особами, а понад 6 мільйонів біженців були змушені виїхати до інших країн). Більше 7 млн. осіб опинилися за межею бідності, а її рівень сягнув 24% населення [1].

За спільною оцінкою уряду України, експертів Світового банку, Європейської комісії та ООН (RDNA3), завдана Україні шкода в період з 24.02.2022 по 31.12.2023 становить 153 млрд. дол. США, а потреби у відновленні довоєнної нормальності – 486 млрд. дол. США протягом наступних десяти років щодо створити сучасне, низьковуглецеве, інклюзивне та стійке до зміни клімату майбутнє [2].

Створення та успішна реалізація планів відновлення України потребує глибокого наукового вивчення та фундаментальної оцінки проблем економічного зростання, які існували ще до військового конфлікту і згодою були ним погіршені.

Успіх вирішення проблем значною мірою залежить від проведення системних реформ та зміни моделі економічного розвитку. Для відновлення економіки України необхідна комплексна система стратегічного управління на всіх рівнях, що включає такі заходи, як розвиток високотехнологічних галузей, залучення інвестицій, реформування структури виробництва та багато інших [3].

Наразі Україна продовжує втрачати матеріальні та фінансові ресурси, інфраструктуру, людський капітал, знижується конкурентоспроможність економіки країни. Така динаміка свідчить про те, що післявоєнне відновлення буде складним процесом і тому, важливим є аналіз світової практики післявоєнного відновлення економіки. У зарубіжній науці та практиці успішно застосовується концепція стратегічного управління в корпоративному і державному управлінні.

У науковій літературі розглядаються процеси стратегічного управління на мікро-, мезо- та макрорівнях. Ключові характеристики комплексного підходу до ефективної системної реалізації таких процесів важливо визначити на основі збагачення змісту та процедур його забезпечення завдяки останнім дослідженням у сфері стратегування. В широкому сенсі, стратегування являє собою сукупність змістовних та організаційно-методичних положень, що регламентують та забезпечують процес розробки та реалізації стратегії певного рівня [4].

Процес економічного стратегування сфокусований не тільки на розробці стратегії, а й на її реалізації, на практичному застосуванні результатів стратегування. Це особливий, неперервний процес довготривалої системної співпраці стратегічних партнерів з використанням економічних інструментів та стимулів для реалізації запланованих цілей. Стратегування передбачає наявність стратегічного бачення, стратегічного мислення, здатності щодо продукування стратегічних концептуальних положень та налагодженні стратегічної комунікації на різних рівнях системи управління. Процес економічного стратегування ґрунтується на концептуальному баченні економічної стратегії суб'єкта господарювання, що буде втілена у принципово важливих програмах взаємодії стратегічних партнерів, які будуть приймати та реалізовувати рішення щодо термінового та довгострокового економічного розвитку об'єкта стратегічного управління.

Практично з початком повномасштабної війни, українська влада почала активно обговорювати плани відновлення України. Указом Президента України від 21 квітня 2022 р. № 266/2022 утворено Національну раду з відновлення України від наслідків війни, серед основних завдань якої розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. Одним із перших рамкових документів з відновлення України став План відновлення та розвитку України за результатами міжнародної конференції в Лугано 5-6 липня 2022 року. Наступні такого формату конференції пройшли в Лондоні 21-22 червня 2023 р. та у Берліні 11-12 червня 2024 р., на яких сформовано консолідоване рішення про екстрену допомогу в задоволенні невідкладних потреб, реалізацію проектів швидкого відновлення, створення привабливих умов для бізнесу та приватних інвестицій, активне залучення громадянського суспільства у процеси відбудови.

Фокус налаштований на чотири тематичних виміри: бізнес-вимір (залучення приватного сектору для відбудови та економічного зростання); людський вимір (соціальне відновлення та людський капітал для майбутнього України); місцевий та регіональний вимір (відновлення громад та регіонів); ЄС (євроінтеграція та дотичні до цього реформи) [5].

Стабільність і розвиток суспільного добробуту тісно пов'язані з процесами економічного розвитку. Для відновлення економіки необхідна політика, що стимулює розвиток і відродження в конкретних сферах, забезпечує вирішення соціальних проблем, відбудову інфраструктури, інтеграцію з іншими регіонами країни, залучення інвестицій, створення сприятливих умов для повернення населення та гідного рівня життя. Залучення України до європейських стратегічних ініціатив та інтеграційних процесів має вирішальне значення для забезпечення стабільного економічного зростання в умовах глобальних викликів та трансформації конкурентного середовища.

Економічне стратегування доцільно розглядати як процес довгострокового управління розвитком економіки на основі аналізу ресурсів, можливостей, загроз і цілей, що спрямований на забезпечення економічного зростання, стабільності та конкурентоспроможності. Це ключовий інструмент управління економічними системами на різних рівнях (національному, регіональному, галузевому чи корпоративному), що враховує глобальні тенденції, ризики і локальні умови. Ефективне економічне стратегування базується на використанні драйверів розвитку, їхньому гнучкому застосуванні та адаптації до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Драйверами економічного стратегування важливо визначити ключові чинники, що стимулюють розвиток економіки, визначають напрями її довгострокового планування, слугують «рушійною силою», навколо якої формується стратегія розвитку країни, регіону, галузі чи окремого підприємства.

Приклади країн які пройшли шлях післявоєнної відбудови демонструють, що не існує єдиного алгоритму відновлення економіки, він є особливим для кожної країни і залежить від її економічних, геополітичних і культурних особливостей. Однак, незважаючи на певні особливості та відмінності, уряди країн застосовували ряд інструментів, спільних для всіх успішно відновлених після війни економік: державне антикризове регулювання (яке дозволяє активізувати процеси відновлення національного виробництва) з подальшою лібералізацією економіки; розвиток високотехнологічних галузей економіки; формування експортно орієнтованої економіки; значне вливання зовнішніх фінансових ресурсів. Тому врахування стратегій післявоєнного відновлення економік країн Європи може бути застосоване для формування української моделі, що є питанням перспективи подальших наукових досліджень.

Концепт економічного стратегування відновлення України – це комплексний підхід, спрямований на відновлення і модернізацію економіки після масштабних руйнувань, спричинених війною, з урахуванням національних пріоритетів, міжнародної допомоги та сучасних викликів. Ця стратегія має бути не лише

планом відбудови, а й можливістю перетворити економіку України на більш стійку, конкурентоспроможну та інноваційну.

Стратегування відновлення та післявоєнного розвитку України є комплексною задачею, яка вимагає чітко визначених цілей, ефективних стратегій та гарантованих шляхів їх реалізації. Національні ініціативи мають діяти злагоджено на всіх рівнях, що включають такі заходи, як розвиток високотехнологічних галузей, залучення інвестицій, реформування структури виробництва та багато інших. Економічне стратегування є основою суспільного розвитку, в основі якого закладена головна ціль забезпечення соціально-економічного добробуту суспільства.

Ключові слова: економічне стратегування; концент; стратегія; план; відновлення; відбудова.

Список використаних джерел

1. Економічне падіння та відновлення України. Дзеркало тижня. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/ekonomichne-padinnja-ta-vidnovlennja-ukrajini.html>
2. Оцінка потреб України на відновлення та відбудову. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/otsinka-potreb-ukrayiny-na-vidnovlennya-ta-vidbudovu>
3. Орел Ю.Л., Прочан А.О., Нестеренко О.П. Перспективи післявоєнного відновлення економіки України: реалії сьогодення. Академічні візії. 2024. №31. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11096562>
4. Ємельяненко, Л., Таран, М. Реалізація форсайт-проектів в стратегуванні економічного розвитку на національному та регіональному рівні. Вчені записки Університету «КРОК». 2024. Т. 3. № 75. С. 73-84. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-75-73-84>
5. Ukraine Recovery Conference – URC2024. URL: <https://ua.urc-international.com/>